

of the public request to this textbook on economics of the profile level are disclosed, as well as the general model of their selection, which are shown in integrated monitoring of the requirements of major groups of society concerning the textbook on economics of the profile level as a modern educational tool. In order to distinguish the key aspects and features of the public request for the profile textbook on economics, it is necessary to determine the requirements for the textbook structure of the main categories of society concerning it. In order to respond effectively to the requirements of the present, it is necessary to improve the knowledge component to the competence of economic education at lyceum.

In this area of creating a textbook on economics of the profile level, there are two consecutive questions that need to be answered for a thorough consideration of this topic. First, what questions should I ask to determine a social request? Secondly, how to efficiently cut off the views of representatives of entrepreneurship and the financial market?

Keywords: competence approach; self-orientated approach; monitoring; public request; textbook on economics of the profile level.

DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2018-21-294-304>

УДК 372.891

ПІДРУЧНИК ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВА КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ В ЛІЦЕЇ

Т. Г. Назаренко,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,

в. о. зав. відділу навчання географії та економіки

Інституту педагогіки НАПН України

e-mail: geohim@ukr.net

У статті розглядаються основні засади компетентісного навчання економіки в ліцеї та способи його результативного здійснення в змісті підручника. Проведений аналіз освітнього процесу в ліцеї надав можливість дослідниці розкрити різноманітні методичні прийоми, що формують економічну компетентність учнів засобом навчальної економічної інформації в змісті підручника. Авторка схарактеризувала складові методичної системи, які сприятимуть формування в учнів економічної компетентності через зміст підручника з економіки, що застосовується в освітньому процесі ліцею. Стаття розкриває також й шляхи запровадження компетентісного підходу на уроках економіки в ліцеї засобом текстів та ілюстрацій підручника, який висвітлює навчально-пізнавальний та виховний потенціал економіки через методику навчання.

Ключові слова: підручник економіки; методи навчання; методика навчання економіки; компетентнісне навчання; учні ліцею.

Постановка проблеми. Система функцій підручника не є постійною. Вона залежить від урахування конкретних соціально-історичних умов, в межах яких освіта реалізує соціальне замовлення суспільства та відповідає на виклики, що висувуються до освітнього процесу.

Для того щоб побудувати зміст підручника, треба визначити предмет дослідження науки. Економісти різних часів, різних напрямків і шкіл економічної теорії по-різному підходять до визначення предмету економічної науки. У меркантилістів об'єктом дослідження була сфера обміну, у фізіократів — сільське господарство, у представників класичної школи — процес виробництва. Предметом вивчення марксистсько-ленінської політичної економії була сукупність суспільно-економічних відносин, що складаються між людьми в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ. Кейнсіанці вивчають методи державного регулювання економіки. Усі ці визначення певною мірою зберігаються, оскільки так чи інакше вони з різних боків характеризують економічну діяльність суспільства, спрямовану на реалізацію людських потреб. Оскільки потреби безмежні, а ресурси для їх задоволення в кожний даний період обмежені, то економісти намагаються знайти способи оптимізації виробництва матеріальних благ і послуг при обмежених ресурсах. Вони вивчають економічні зв'язки між людьми в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ, виробляють принципи управління, знаходять шляхи впливу держави на економічну діяльність господарських суб'єктів [9, с. 21]. Тому можна сказати, що предметом економічної науки є вивчення проблем ефективного використання обмежених виробничих ресурсів та управління ними з метою досягнення максимального задоволення матеріальних потреб людини. Економіка, як навчальний предмет розглядає методичну проблему, що буде усувати протиріччя між уявленням учнів про економіку як науку з її предметом дослідження та інформацією про різноманіття економічного та суспільного життя, та конкретного навчального предмету, що вивчає складні економічні вміння, на кшталт, як вести господарство, яким чином будувати власну економічну (господарську) діяльність, як запроваджувати економічні стосунки тощо. Економічна освіта в сучасних освітніх закладах вимагає від вчителя вибору методичної системи щодо навчання економіки. Методика навчання, як і вся дидактика, переживає складний період розвитку. Відбувається реконструкція системи освіти [3, с. 18]. Створюються нові концепції, стандарти, в яких відбивається не лише зміст, але й вимоги до результатів навчання. У методиці навчання економіки накопичилось достатньо проблем, які потребують спеціальних досліджень. Серед них проблема оновлення методів, засобів і форм організації освітнього процесу.

Автори освітніх реформ в Україні позначили ключові навички розвитку учня, що охоплює: вміння навчатися упродовж життя, ініціативність і підприємливість, критичне мислення та емоційний інтелект, тобто все те, що ідентифіковано експертами Світового економічного форуму, як навички XXI століття [8].

Сьогодні економіка на глобальному та особистісному рівнях виконує вагомую роль у зміні людського світогляду. Вона вчить орієнтуватись у складних соціально-економічних процесах на рівні споживача та виробника, держави і світового господарства. Глобалізація і загострення соціально-економічних, природно-ресурсних та інших проблем підвищують роль і значення економічної освіти. В умовах ринкової економіки дуже важливо точно знати економічну суть і зміст її категорій. Щоб відбулися кардинальні зміни в економіці України, необхідно підготувати нових висококваліфікованих фахівців, глибоко і всебічно освічених, здатних адаптуватися до нових умов та активно включитися у соціально-економічні перетворення суспільства [2, с. 38].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема методичних функцій підручника як навчальної книги досліджували і успішно впроваджували в освітню практику науковці і дослідники, про що говорять роботи В. П. Безпалька, М. І. Бурди, Н. М. Букринської, Л. П. Величко, Т. М. Засекої, Д. Д. Зуєва, Я. П. Кодлюка, І. Ф. Радіонової, О. Я. Савченко, О. М. Топузова та багато інших. Д. Д. Зуєв визначив дидактичні функції підручника, при цьому зазначав, що підручнику мають бути притаманні такі функції, як інформаційна, трансформаційна, систематизуюча, закріплення й самоконтролю, інтегруюча, координуюча, та розвивально-виховна [7, с. 54–55]. Д. Д. Зуєв справедливо зауважував, що ці функції не є рядоположними, а становлять систему ієрархічно взаємопов'язаних властивостей підручника. Вони реалізуються в органічній єдності. Проте й сьогодні ця проблема на часі, у зв'язку із сучасною концепцією нової української школи [8]. Вчені й методисти шукають нові сучасні підходи до підручникотворення, що відповідав би сьогоденню.

Основною метою економічної освіти вважаємо формування в учнів економічного мислення, а її результатом — економічно обґрунтовану практичну діяльність, що визначається рівнем економічної компетентності [1, с. 3].

Такий важливий та прикладний навчальний предмет, на жаль, залишається поза увагою, не зважаючи на великий інтерес до нього як з боку учнів і батьків, так і з боку вчителів. Значення методики викладання економіки в закладах загальної середньої освіти, особливо в ліцеї, дещо недооцінюється. Дійсно, в практиці викладання економіки (крім кадрових і фінансових проблем) найважливішим є не лише розкриття змісту економічних категорій та концепцій, але й пошук ефективних форм надання економічних знань та компетентностей, через вимогу в засвоєнні на рівні мислення та поведінки людини. А це вже сфера методичних проблем навчання.

Останні публікації у фаховій літературі свідчать про те, що їх впровадження є досить ефективним, але наявність значної кількості наукових праць не дає змоги

всебічно розкрити необхідність і проблему формування економічної компетентності учнів ліцею через зміст підручника.

Формулювання цілей статті. Мета статті — актуалізувати і окреслити необхідність формування економічної компетентності в учнів ліцею через змістову складову підручника. Нині в Україні проблема підвищення якості освіти є однією з найбільш актуальніших. Її розв’язання пов’язане з модернізацією змісту освіти, оптимізацією способів і технологій організації освітнього процесу, тому ця стаття, відповідь на те, яким чином підручник може сформувати економічну компетентність в учнів ліцею під час освітнього процесу з економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до змісту нового Державного стандарту базової та повної загальної освіти основними завданнями шкільного предмету «Економіка» є: сформувати базові знання з економічної науки, ознайомити з основними тенденціями розвитку економіки (науки і господарства) на сучасному етапі, сприяти вибору професій. Вивчення цього курсу слід забезпечити так, щоб учні знали і розуміли сутність і структуру економіки та економічних відносин, економічної системи України, функціонування ринку праці, бюджетної, фінансової, податкової системи, сутність підприємництва, уміли аналізувати економічні відносини, використовуючи при цьому історичний підхід, критичне мислення та елементи логіки, добирати джерела економічної інформації та працювати з економічними даними, встановлювати причинно-наслідкові зв’язки між економічними подіями на міжнародній арені та в Україні, аналізувати та враховувати фінансові ризики, застосовувати набуті знання і вміння під час планування домашнього господарства та бюджету родини, формування власних професійних цілей та вибору шляхів їх досягнення, виявляти ставлення до власних економічних потреб та шляхів їх задоволення, оцінювати особливості сучасного ринку праці в Україні, наявні економічні ресурси, можливість розроблення та реалізації особистих економічних проєктів, розуміти об’єктивні причини глобалізації [6]. Згідно цього в учнів має сформуватися економічна компетентність — одна з освітніх предметних компетентностей, яка з’являється на уроках економіки та являє собою обізнаність у економічних закономірностях та глибокі знання з економіки, уміння самостійно вирішувати конкретні економічні проблеми і практично використовувати економічну інформацію та економічні знання, уміння і навички у практичній діяльності й у повсякденному житті [13].

Орієнтація економічної освіти на компетентнісний підхід робить акцент на практичну складову навчальної дисципліни, оскільки її зміст лежить в основі формування ключових компетентностей, як освітніх результатів. Досягнення педагогічних цілей дозволяє акцентувати увагу в освітньому процесі на діяльнісній частині його змісту, тобто посиленні уваги на формуванні умінь в учнів ліцею. Власний досвід учнів стає основою суб’єктивної позиції учня (і, відповідно, ключовою компетенцією) не сам по собі, а лише в процесі його осмислення, тому педагогічно важливими стають не стільки самі активні форми роботи на уроках, скільки їх обговорення.

Універсального методу навчання, який би гарантував учневі набуття предметних компетентностей, не існує у принципі через творчий характер компетентностей. Водночас, слід відмітити, що набуттю економічної компетентності сприяє дослідницький метод у навчанні — метод, за якого ідеями досліджень просякнуті всі форми навчальної роботи: лекції, практичні заняття, індивідуальні та самостійні роботи.

Метод навчання в дидактиці розглядають як спосіб оснащення учня знаннями, вміннями, навичками. Метод передбачає спільну діяльність учителя й учнів [5, с. 4]. Отже, необхідно побудувати таким чином методичну систему навчання економіки в ліцеї, щоб в ній мав місце компетентнісний підхід через зміст підручника.

Для оптимального використання в освітньому процесі, а також подальшого удосконалення методи навчання економіки об'єднано в класифікаційні групи. Згідно з дидактикою класифікацію використовують для конструювання, добору й оцінювання ефективності методів навчання, що підкреслює її значний науковий і практичний зміст [10, с. 54].

Класифікація методів за характером пізнавальної діяльності учнів диференціюються на: пояснювально-ілюстративний (інформаційний), репродуктивний (алгоритмічний), частково-пошуковий (евристичний), дослідницький (науковий), метод проблемного викладу [11, с. 78].

Певні деталі методу, його складники називають методичними прийомами [4, с. 23].

У методиці навчання економіки існує класифікація методів навчання за джерелами економічних знань, а саме:

- 1) вербальні (словесні): розповідь, пояснення, лекція, бесіда;
- 2) наочні (предметні): підручник, кінострічки, діафільми, діапозитиви, мультимедійне обладнання, картини, таблиці, схеми, діаграми;
- 3) практичні (прикладні): комп'ютерні програми, моделі, демонстрування досліджень, екскурсії на підприємства.

Формування економічної компетентності в учнів відбувається у процесі набуття різноманітних економічних знань, розвитку умінь та навичок, управління і розв'язання проблемних ситуацій, що виникають у навчальному процесі та житті учнів. Тому дуже важливим завданням сучасної освіти є формування економічної компетентності в учнів ліцею не тільки через пояснення вчителя на уроці, а й через текстову та ілюстративну структуру підручника, з яким учні працюють в школі і вдома [15, с. 3].

В умовах світової фінансової кризи, формування відповідного сучасного економічного мислення та економічної компетентності кожного члена суспільства, як фахівців так і пересічених громадян є однією з визначальних завдань педагогічної науки і практики, оскільки, з одного боку, ці знання та вміння є необхідними для прагматичної оцінки власного економічного стану та початку результативних дій, цілеспрямованих на його покращення, а з другого боку, як суспільне явище, вони можуть бути рушійною міццю для подолання наслідків економічної кризи українського суспільства в цілому.

Яким же чином навчити учнів ліцею орієнтуватись в складних процесах суспільства, що невимушено чи опосередковано їх стосуються? Частково, це покликаний зробити підручник з економіки, завдання якого не просто надати учням теоретичні знання з основ економіки, а й показати, як можна їх практично застосувати, навчити розуміти і аналізувати події, що відбуваються в економічному житті, знаходити власні шляхи у вирішенні певних економічних проблем тощо.

Розглянемо роль підручника у формуванні економічної компетентності учнів на уроках економіки в ліцеї.

Текст підручника з економіки рясніє прикладами економічних явищ та їх взаємозв'язків, законами функціонування економіки, економічними процесами і закономірностями, безпосередньо пов'язаними із повсякденним життям окремої сім'ї, людини, місця її роботи тощо. Із сформованої економічної компетентності виникає економічна свідомість, що складається із базового рівня економічної грамотності, необхідного для соціальної адаптації учнів до змін, що відбуваються в українському суспільстві; з почуття господарської відповідальності за власне, колективне і суспільне майно; з виховання відповідального громадянина суспільства, який поважає закони держави, своєчасно сплачує податки, бере активну участь у громадському житті.

Підручник є основним засобом реалізації змісту освіти, обсяг якого передбачений навчальною програмою. Він є також одним з основних джерел знань для роботи в класній та позакласній роботі, тому від якості підручника значно залежить успішність процесу навчання. Серед основних вимог до сучасних підручників економіки виділяють такі: повна відповідність матеріалу навчальній програмі, адекватність глибини і складності змісту віковим особливостям учнів, підпорядкованість змісту навчального матеріалу цілям навчання, формуванню й розвитку відповідних умінь, чітке відображення основних знань, найважливіших досягнень економічної науки та практики, скорочення обсягів складного або другорядного матеріалу, доступний виклад матеріалу, що сприяє формуванню стійкого інтересу до предмету [14, с. 263].

Наявність достатньої кількості компонентів змісту (тексти основний і додатковий, історичні довідки, статистичні матеріали, текстові таблиці, словник основних понять, схеми, інші зображення навчальної інформації), які розкривають економічну тему за допомогою різних підходів і забезпечують усі рівні її сприйняття. Відповідний методичний апарат (рекомендації «як працювати з підручником», завдання для актуалізації опорних знань, для закріплення та поглибленого вивчення теми, самостійне опрацювання тексту, вправи й завдання різних рівнів складності тощо). Типова структура навчального матеріалу, послідовність викладу, що відображає логіку економічної науки. Як відомо, ефективність вивчення предмета значно залежить від того, наскільки добре учні вміють опрацьовувати матеріал підручника. Уміння працювати з підручником належить до найважливіших загально навчаль-

них умінь учня, вони забезпечують засвоєння програмових знань і є основою для самонавчання в позаурочний час.

Цілеспрямована робота з підручником сприяє формуванню вмій раціонально працювати з інформацією, сприяє підвищенню самостійності, створює умови для органічного зв'язку класної та домашньої роботи, приводить до зниження навчального навантаження.

В освітній практиці ефективними є такі види роботи з підручником: коментоване читання, складання плану, складання конспекту параграфу, переказування змісту підручника та виділення головного, самостійний відбір доказів і прикладів, структурування змісту питання або теми у вигляді таблиці, виконання завдань для актуалізації опорних знань та для закріплення й узагальнення вивченого, аналізування (малюнків, фотографій, портретів вчених, схем), самостійна робота з завданнями, виділення логічних частин тексту (їхніх назв, визначення головної думки текстової частини), робота з додатками до підручника (наприклад, зорієнтуватися, знайти те, що відповідає темі, відібрати показники тощо). Всі ці ознаки створюють загальну навчальну картину, в процесі якої учні формують власну економічну компетентність, рівень якої оцінює вчитель та подальше побутове та професійне життя [12, с. 186].

Отже, підручник з економіки виступає основою методичної системи, що покликана забезпечити компетентнісне навчання економіки в ліцеї. При формуванні економічної компетентності в учнів ліцею засобом текстів підручника з економіки буде ефективним в тому випадку, коли цей процес буде системним, послідовним та багатоаспектним, адже, економічна компетентність — це економічні знання і досвід, набуті завдяки навчанням і зорієнтовані на становлення учня як суб'єкта життя й культури, його активну інтеграцію в суспільство, що містять у собі: теоретичні знання високого рівня з предметів економічного циклу, практичні уміння в галузі підприємницької діяльності та менеджменту, практичне оволодіння економічною термінологією, орієнтування на моральні якості, успіх, впевненість у собі, управлінську культуру.

Висновки. Використовуючи багатоаспектну педагогічну систему в освітньому процесі з економіки, орієнтуючись на компетентнісний підхід при викладанні, вчитель, застосовуючи зміст текстів підручника та змінюючи форми і методи навчання, формує в учнів ліцею економічну компетентність, що містить і підприємницьку, і фінансову, які входять до переліку ключових компетентностей Нової української школи.

Компетентнісне навчання є перспективним ще й тому, що при такому підході освітня діяльність набуває дослідницького і практико-орієнтованого характеру і сама стає предметом засвоєння. Педагогічний досвід переконує, що ключові компетентності формуються лише у процесі здобуття досвіду власної діяльності, тому освітнє середовище повинно вибудовуватися таким чином, щоб учні ліцею опинилися в ситуаціях, які сприяють її становленню.

Використані джерела

1. Аксьонова О. В. Методика викладання економіки. Навчальний посібник. / О. В. Аксьонова — К.: КНЕУ, 1998. — 280 с.].
2. Бурлака О. М. VIII Всеукраїнський турнір юних економістів. / О. М. Бурлака / Географія та економіка в рідній школі. Науково-методичний журнал. — 2013. — № 1 — С. 37–40.
3. Вачевський М. В. Основи економіки. Навчальний посібник для учнів ліцеїв, коледжів, гімназій та загальноосвітніх шкіл 10–1112 класів. / М. В. Вачевський, В. М. Мадзігон, Н. М. Примаченко — К.: Педагогічна думка, 2007. — 616 с.
4. Вишневський О. І. Реформи середньої освіти в Україні. Стан, проблеми, перспективи. / О. І. Вишневський — Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. — М.: Дрогобич, 2002. — 40 с.
5. Гончаренко С. У. Методика як наука / С. У. Гончаренко // «Шлях освіти» — 2000, № 1. — С. 5–22. — 2000, № 2. — С. 2–6.
6. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти». Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
7. Зуев Д. Д. Школьный учебник. — М.: Педагогика, 1983. — 239 с.
8. Концепція Нової української школи <https://mon.gov.ua/tag/novoukrainska-shkola>
9. Кириленко В. І. Еволюція методології економічних досліджень: від політекономії до економічної теорії / В. І. Кириленко // Вчені записки. Університет економіки та права «КРОК». — Вип. 23–2010–193 с.
10. Корнеев В. П. Технології навчання. / В. П. Корнеев — Харків: Вид. група «Основа», — 2004. — 139 с.
11. Карамушка Л. М. Психологічні основи управління у системі середньої освіти. Навчальний посібник. / Л. М. Карамушка — К.: ІЗІН, 1997. — 180 с.
12. Люлькова Ю. М. Необхідність формування економічної компетентності учнів у навчанні географії в основній школі / Ю. М. Люлькова // Педагогічна освіта: теорія і практика. — 2013. — Вип. 15. — С. 185–189
13. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів: Економіка. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
14. Назаренко Т. Г. Формування в учнів ліцею економічної компетентності / Т. Г. Назаренко // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.; голов. ред. — О. М. Топузов]. К.: Педагогічна думка, 2018. — Вип. 20.. — 282 с. — С. 261–271
15. Радіонова І. Ф. Економіка (рівень стандарту, академічний рівень), 11 клас / І. Ф. Радіонова. — К -П.: Аксіома, 2011. — 174с.

References

1. Aks'onova O. V. Metodika vkladannya ekonomiki. Navchal'nij posibnik./ O. V. Aks'onova — K.: KNEU, 1998. — 280 s.
2. Burlaka O. M. VIII vseukrayins'kyturniryunyk ekonomistiv / O. M. Burlaka / Heohrafiya ta ekonomika v ridniy shkoli. Naukovo-metodychnyy zhurnal. — 2013. — № 1 — S. 37–40.

3. Vachevs'kij M. V. Osnovi ekonomiki. Navchal'nij posibnik dlya uchniv licejiv, koledzhiv, gimnazij ta zagal'noosvitnih shkil 10–11–12 klasiv. / M. V. Vachevs'kij, V. M. Madzigon, N. M. Primachenko — K.: Pedagogichna dumka, 2007. — 616 s.
4. Vishnevs'kij O. I. Reformi seredn'oi osviti v Ukraini. Stan, problemi, perspektivi. / O. I. Vishnevs'kij — Drohobic'kij derzhavnij pedagogichnij universitet imeni Ivana Franka. — M.: Drohobich, 2002. — 40 s.
5. Goncharenko S. U. Metodika yak nauka / S. U. Goncharenko // «Shlyah osviti» — 2000, № 1. — S. 5–22. — 2000, № 2. — S. 2–6.
6. Derzhavnyy standart bazovoyi i povnoyi zahal'noyi seredn'oyi osvity, zatverdzhenny postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1392 «Pro zatverdzhennya Derzhavnogo standartu bazovoyi i povnoyi zahal'noyi seredn'oyi osvity». Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: <http://www.mon.gov.ua/>
7. Koncepciya Novoї ukrains'koi shkoli <https://mon.gov.ua/tag/novaukrainska-shkola>
8. Zuev D. D. Shkolnyju chebnyk. — M.: Pedagoghyka, 1983. — 239 s.
9. Kyrylenko V. I. Evoljucija metodologiji ekonomichnykh doslidzhenj: vid politekonomiji do ekonomichnoi teoriji / V. I. Kyrylenko // Vcheni zapysky. Universytet ekonomiky ta prava «KROK». — Vyp. 23–2010–193 s.
10. Korneev V. P. Tekhnologiji navchannya. / V. P. Korneev — Harkiv: Vid. grupa «Osnova», — 2004–139 s.
11. Kramushka L. M. Psihologichni osnovi upravlinnya u sistemi seredn'oji osviti. Navchal'nij posibnik. / L. M. Karamushka — K.: IZIN, 1997. — 180 s.
12. Lyul'kova Yu. M. Neobkhdnist' formuvannya ekonomichnoyi kompetentnosti uchniv u navchanni geografiyi v osnovniy shkoli / Yu. M. Lyul'kova // Pedagogichna osvita: teoriya i praktyka. — 2013. — Vyp. 15. — S. 185–189.
13. Navchal'na prohrama dlya zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv: Ekonomika. Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: <http://www.mon.gov.ua/>
14. Nazarenko T. G. Formuvannya v uchniv liceju ekonomichnoyi kompetentnosti / T. G. Nazarenko // Problemy suchasnogo pidruchnyka: zb. nauk. pracj / [red. kol.; gholov. red. — O. M. Topuzov]. K.: Pedagogichna dumka, 2018. — Vyp. 20.. — 282 s. — S.261–271
15. Radionova I. F. Ekonomika (riven'standardu, akademichny riven'), 11 klas / I. F. Radionova. — K -P.: Aksioma, 2011. — 174s.

Назаренко Т.,

доктор педагогических наук, старший научный сотрудник,
в. о. зав. отдела обучения географии и экономики
Института педагогики НАПН Украины

УЧЕБНИК ЭКОНОМИКИ КАК ОСНОВА КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ОБУЧЕНИЯ В СТАРШЕЙ ШКОЛЕ

В статье рассматриваются основные принципы компетентностного обучения экономики в старшей школе и способы его результативной реализации в содержании учебника. Проведенный анализ учебного процесса в старшей школе дал возможность автору статьи раскрыть различные методические приемы, которые формируют экономическую

компетентность учащихся с помощью обучающей экономической информации, что содержится в учебнике. Исследователем данной проблемы охарактеризованы элементы методической системы, которые будут формировать у старшеклассников экономическую компетентность через текстовое и иллюстративное содержание учебника по экономике. Статья также демонстрирует ориентиры проведения уроков экономики в старшей школе и освещает учебно-познавательный и воспитательный потенциал экономики через методику компетентного обучения.

Ключевые слова: учебник по экономике; метод обучения; методика обучения экономики; компетентное обучение; ученики лица.

Nazarenko T.,

**Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Acting Head of the Geographical and Economic Education Department
of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine**

TEXTBOOK AS A BASIS OF COMPETENCE-ORIENTED TEACHING OF ECONOMICS IN HIGH SCHOOL

The article deals with the main principles of the methodological system of competence-oriented teaching of economics in high school and the ways of its effective implementation in the content of a textbook.

The analysis of the educational process in high school made it possible to disclose various methodological methods that form the economic competence of students with the help of educational economic information, which is contained in the textbook. The author of the article describes the elements of the methodological system that will form the economic competence of high school students through the textual and illustrative content of the textbook on economics. The article also demonstrates the guidelines for conducting economic lessons in high school and highlights the educational, cognitive and educational potential of economics through the method of competence-oriented education.

Economics as a subject of study examines a methodological problem that eliminates contradictions between students' perceptions of economics as a science with its subject of research and information on the diversity of economic and social life, and a particular subject studying complex economic skills, such as how to manage an economy, how to build their own economic activity, how to establish economic relations, etc. Economic education in modern educational institutions requires a teacher to choose a methodological system for economics education. New concepts and standards are created, in which not only content but also requirements for learning outcomes are reflected. The methodology of economics education has accumulated enough problems that require special research. Among them is the problem of updating methods, means and forms of organization of educational process.

The main objective of economic education is the formation of economic thinking in students, and its result — economically grounded practical activity, determined by the level of economic competence.

Competence-oriented education is also promising because, with this approach, educational activities acquire research and practical-oriented character and become the subject of assimilation itself. Pedagogical experience convinces that the key competencies are formed only in the process of gaining experience in their own activities, therefore the educational environment must be structured in such a way that high school students find themselves in situations that contribute to its formation.

Keywords: textbook on economics; teaching method; methodology of economics education; competence-based economics; high school students.

DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2018-21-304-312>

УДК 37.013:371

РОЛЬ СУЧАСНОГО ПІДРУЧНИКА ФІЗИКИ В СИСТЕМІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ

Л. В. Непорожня,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник

відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти

Інституту педагогіки НАПН України

e-mail: neporozhnya@ukr.net

В статті розглядаються основні аспекти формування структури та змісту підручника фізики в контексті компетентісного навчання учнів гімназії: теоретичного, об'єктно-сутнісного, процесуально-діяльнісного, особистісно-адаптаційного. Відповідність структури та змісту підручника теоретичним положенням та принципам компетентісно орієнтованого навчання закладає підґрунтя формуванню знаннєвого, діяльнісного та ціннісного компонентів предметної компетентності. Кожна навчальна тема компетентісно орієнтованого підручника має містити наступні блоки: орієнтаційно-мотиваційний, самостійної роботи з інформаційними джерелами, завдання для здійснення практичної діяльності, завдання для здійснення контролю та самоконтролю, які відповідають сучасним запитам освіти.

Ключові слова: фізика; компетентісний підхід; предметна компетентність; природничо-наукова грамотність; компоненти предметної компетентності; компетентісно орієнтований підручник; інтеграція; надпредметні компетентності.